

KURS 6 · ØKT 1

KI i feeden

9. trinn

40 av 60 min

Uten KI, KI-bilder på papir

Mål for økta: elevene kan forklare kort hvordan KI-bilder lages, hvorfor tegn som rare fingre ikke lenger er pålitelige, og hvorfor «umulig å avgjøre» ofte er det ærlige svaret når man bare har bildet.

Kort fortalt: elevene får tolv bildekort. Seks er ekte fotografier, seks er laget med KI, og motivene ligner hverandre parvis. Gruppene sorterer kortene i «ekte», «laget med KI» og «umulig å avgjøre», og skriver hva de så etter. Etterpå får de fasiten. Elevene skal gå ut av timen med at øyet ikke holder, og at man trenger spor utenfor bildet for å vite. Det lærer de mer om i økt 2.

Før timen

rundt 20 min

- Skriv ut bildekortene i farger, ett sett per gruppe på tre: [bildekort.pdf](#) . Side 1 og 2 er de tolv kortene. Klipp ut kortene. Side 3 er fasiten med bildekreditter. Den skrives ut i ett eksemplar per gruppe og holdes tilbake til trinn 3.
- Skriv ut sorteringsarket, ett per gruppe: [sorteringsark.pdf](#) .
- Elevene trenger KI-loggen sin ([ki-logg.pdf](#) hvis noen trenger nytt ark).
- Les «Det du trenger å vite» under, og fasiten i fasiten for kurset (egen PDF på øktsiden).
- Åpne presentasjonen: [økt-1.html](#) . Trykk N for å se lærernotatene under lysbildet. PDF-en er reserve hvis nettleseren ikke virker.

Bildene må skrives ut i farger og i god kvalitet. Svart-hvitt gjør oppgaven umulig på en annen måte enn den skal.

Det du trenger å vite

Slik lages et KI-bilde: en bildemodell har lært av svært mange bilder med tekst om hva de viser. Når du skriver en ledetekst, for eksempel «nordlys over en fjord», lager modellen et nytt bilde som passer til teksten. Bildet er ikke klippet ut fra et ekte foto. Det er laget fra bunnen, piksel for piksel, ut fra mønstrene modellen har lært. Det er det samme prinsippet elevene så i kurs 2 (bilder er tall) og kurs 3 (neste ord ut fra mønstre).

Tegnene holder ikke lenger. For noen år siden kunne man ofte se KI-bilder på rare fingre, tenner eller tekst. Det amerikanske politiet FBI nevner fortsatt slike feil som noe å se etter. Men verktøyene blir bedre for hvert år, og politiet skrev i mai 2026 at det blir stadig vanskeligere å skille ekte fra kunstig innhold. At du ikke finner en feil, beviser ikke at bildet er ekte. Og en rar detalj kan finnes i et ekte foto også.

Folk gjetter bare litt bedre enn tilfeldig. En studie fra Microsoft (2025) lot over 12 000 personer vurdere omtrent 287 000 bilder. De svarte riktig 62 prosent av gangene. Å gjette gir 50 prosent. Deltakerne var best på portretter og dårligst på landskap og bybilder. Kortene i denne økta er landskap og hverdagsmotiver.

Merking: EUs KI-forordning krever at den som lager KI-verktøy, merker bildene maskinlesbart, og at den som deler en deepfake, opplyser om det. Reglene om åpenhet gjelder i EU fra 2. august 2026. Merkingen ligger ofte i filen, og organisasjonen bak standarden for slik merking (C2PA) skriver selv at den kan fjernes, med vilje eller ved et uhell. Mange bilder i feeden er også laget før reglene kom. Merking hjelper, men den er ikke en garanti.

Om kortene: seks ekte fotografier fra Wikimedia Commons, med fri lisens, og seks KI-bilder av oppdiktete motiver. Motivene er laget parvis: to fiskevær, to nordlys, to fyr, to moskus, to elsparkesykler og to kajaker med seil.

Kort	Svar	Kort	Svar
1 Fiskevær	Laget med KI	7 Kajaker	Ekte
2 Moskus	Ekte	8 Fyr	Laget med KI
3 Elsparkesykkel	Ekte	9 Fiskevær	Ekte
4 Nordlys	Laget med KI	10 Elsparkesykler	Laget med KI
5 Fyr	Ekte	11 Nordlys	Ekte
6 Moskus	Laget med KI	12 Kajaker	Laget med KI

Hva du kan vente: de fleste gruppene får mellom halvparten og to tredjedeler riktig. Mange legger ekte bilder i KI-kolonnen fordi de ser «for fine» eller «for rare» ut. Det er et viktig funn, ikke en feil i øvelsen.

Slik går timen

Del	Lysbilde	Tid
Start: hva tror du?	1 og 2	3 til 5 min
Fakta: slik lages KI-bilder, tegnene holder ikke	3 til 6	6 til 10 min
Praktisk: sorter bildekortene	7	14 til 18 min
Diskusjon	8	6 til 10 min
KI-logg	9	3 til 5 min

Lysbilde 10 er kilder, og trenger ikke vises i timen.

Start: hva tror du?

3 til 5 min **KJERNE**

Lysbilde 1 og 2. Ble KI-loggen fra kurs 5 flyttet, gjør elevene den nå.

Ellers deler du ut en lapp til hver elev. **Si:** «Hvordan kan du se om et bilde er laget med KI? Skriv det du ville sett etter, på lappen.» Lappen legges i konvolutten.

1. Fakta og info

6 til 10 min **KJERNE**

Lysbilde 3. Si: «En bildemodell har lært av svært mange bilder med tekst om hva de viser. Når du skriver hva du vil ha, lager den et helt nytt bilde ut fra mønstrene den har lært. Det er ikke klippet fra et ekte foto. Husk kurs 2: bilder er tall.»

Lysbilde 4. Si: «For noen år siden kunne man se KI-bilder på rare fingre, tenner eller tekst. Det går ikke lenger an å stole på. Verktøyene blir bedre hvert år, og politiet skriver at det blir stadig vanskeligere å skille ekte fra falskt.»

Lysbilde 5. Si: «I en stor studie fra 2025 vurderte over 12 000 mennesker hvilke bilder som var laget med KI. De hadde rett 62 prosent av gangene. Hadde de gjettet, ville de hatt rett halvparten av gangene. Landskap var vanskeligst.»

Lysbilde 6. Si: «Fra august 2026 krever EU at KI-bilder merkes. Men merkingen kan fjernes, med vilje eller ved et uhell, og mye i feeden er eldre enn reglene. Merking hjelper, men den er ingen garanti.»

2. Praktisk

14 til 18 min **KJERNE**

Lysbilde 7. Grupper på tre. Del ut bildekortene og sorteringsarket. Hold fasiten tilbake.

Trinn 1: sorter (7 til 9 min). Si: «Seks av kortene er ekte fotografier og seks er laget med KI. Sorter dem i tre kolonner: ekte, laget med KI og umulig å avgjøre. Umulig å avgjøre er et godt svar. For hvert kort skriver dere på arket hva dere så etter.»

Trinn 2: hvor sikre er dere? (2 til 3 min). Si: «Sett en ring rundt de to kortene dere er mest sikre på. Hva gjorde dere sikre?»

Trinn 3: fasit (4 til 5 min). Del ut fasitsiden.

Si: «Tell hvor mange dere hadde riktig av dem dere plasserte. Se særlig på de to dere var mest sikre på. Hadde dere rett?»

Se etter, og spør:

- Grupper som er sikre på alt. Spør: «Hva ville fått dere til å ombestemme dere?»

- Grupper som peker på en «feil» i et bilde. Spør: «Kunne det sett slik ut i et ekte foto?»
- Grupper som ikke bruker «umulig å avgjøre». Spør: «Hvilke kort ville dere ikke satset penger på?»

3. Diskusjon

6 til 10 min

Lysbilde 8. Still ett spørsmål om gangen. La elevene tenke alene i et halvt minutt, snakke med den som sitter ved siden av i ett minutt, og si det til hele klassen etterpå.

- **Kjernespørsmål:** «Hva avslørte bildene, og hva gjorde det ikke?» (Detaljene avslørte lite. Det de var sikre på, var ofte feil.)
- **Utdyping:** «Hvorfor la mange ekte bilder i KI-kolonnen?» (De så for fine eller for uvanlige ut. Vi mistror det som ser perfekt ut.)
- **Utdyping:** «Hvis øyet ikke holder, hva trenger vi da?» (Spor utenfor bildet: hvem la det ut, hvor kommer det fra, har andre omtalt det. Det handler økt 2 om.)
- **Utdyping:** «Spiller det noen rolle om et bilde av et fyr er laget med KI?» (Ikke alltid. Det spiller rolle når bildet brukes som bevis for at noe har skjedd.)

4. Skrivning og refleksjon

3 til 5 min

KAN FLYTTES

Lysbilde 9. Elevene ser på lappen fra starten. Så skriver de i KI-loggen:

- Dagens spørsmål: «Hva avslørte bildene, og hva gjorde det ikke?»
- «Nå tenker jeg ...»
- «Jeg lurte på ...»

Har dere dårlig tid, flytter du denne delen til starten av økt 2.

Misforståelser å følge med på

- At KI-bilder alltid har feil som kan ses. Mange har det ikke.
- At et bilde som ser perfekt ut, er laget med KI. Ekte fotografier kan også se perfekte ut.
- At det finnes en app som sikkert avslører KI-bilder. Verktøy for å oppdage KI tar også feil.
- At KI-bildet er satt sammen av biter fra ekte bilder. Det er laget nytt ut fra mønstre.

Tilpasning

- **Kort tid:** bruk seks kort, tre par. Hopp over trinn 2.
- **Mer tid:** gruppene velger ett kort og skriver hva som måtte vært med i bildeteksten for at de skulle stole på bildet. Det leder til økt 3.

Kilder og kreditering

- Roca m.fl., «How good are humans at detecting AI-generated images? Learnings from an experiment» (Microsoft AI for Good Lab, mai 2025, arXiv 2507.18640).
- FBI, IC3, «Senior US Officials Impersonated in Malicious Messaging Campaign» (15. mai 2025).
- Nyhetsbrev fra næringslivskontakten i Nordland politidistrikt (mai 2026).
- Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2024/1689 (KI-forordningen), art. 50, og EU-kommisjonens side om KI-forordningen (sist oppdatert 3. august 2026).
- C2PA, «FAQs» (2. september 2025), om at merking i filen kan fjernes.
- De ekte bildene er fra Wikimedia Commons, med fotograf og lisens på fasitsiden. KI-bildene viser oppdiktete motiver.